

מאוצרות הפרשה

הסרון. בא פקח אחד ואמר: אמנם הפירות מוצלחים ביותר ונראים ממשיים, אולם האדם המחזיק בסל אינו מוצלח כלל, משום שאילו האדם היה מצוייר בצורה מוצלחת כמו הפירות והיה נראה כחי ממש הרי העופות היו מתייראים מפניו ולא היו מנקרים את מקום תמונת הפירות! ואכן אותו פקח קיבל פרס. כיוצא בזה גם כאן, כשסיפר שר האופים ליוסף כי העוף אכל מן הסלים אשר על ראשו, למד יוסף מזה שהאדם הזה אינו נחשב עוד לאדם חי, שאילו כן היה העוף מתירא מפני אדם חי ולא היה אוכל מעל ראשו, ואין זאת אלא שבן מות הוא, לפיכך פתר את חלומו. (ר' מאיר שפירא זצ"ל מלובלין)

חנוכה

החובה להכיר טובה רק מתעצמת

בליל כ"ה בכסלו, נדליק ברצות ה' נר ראשון של חנוכה. נוסף נר בכל יום, עד שבשבע שאחריו נדליק שמונה. כך שיטת בית הלל, וכך ההלכה. ובדין הוא, שהרי הנס הלך וגבר ככל שנקפו הימים, עד שהשמן שהיה די בו ליום אחד דלק שמונה ימים.

אך לצערנו, ככל שהנס מתמשך, ככל שחובת הכרת הטוב לבורא הולכת וגדלה, כך מתעמעמת רגישותנו לנס ואנו הופכים שאננים ואדישים כלפיו יותר ויותר!

ניתן לשער שאילו היה באותם ימים עיתון יומי חרדי, היתה ביום כ"ג בכסלו הכותרת: "עבודות השיפוץ עומדות בפני סיום. תכונה רבה לקראת חנוכת המזבח הצפוייה מחרתיים. חשש כבד מהעדר שמן טהור". יומיים לאחר מכן היתה יוצאת מהדורה מיוחדת: "נמצא פך שמן טהור! לראשונה מזה עשרות שנים, הודלקה המנורה בבית המקדש! עבודת הקודש חודשה!" ובכותרת משנה: "השמן בפך מספיק ליום אחד, מה יהיה מחר?!"

למחרת זעקה הכותרת באותיות ענק: "נס! השמן עדיין דולק – הארת פנים מהבורא יתברך, מתנת שמים לרגל חנוכת המקדש!" ותגובות, ומאמר מערכת נלהב.

ביום השלישי וביום הרביעי ירדה הידיעה לתחתית העמוד, וביום החמישי הועברה לעמוד האחרון. ביום השביעי מצאוה בעמוד הפנימי, ולמחרת ניתן היה למצאה בעמוד שלפני האחרון: "המנורה עדיין דולקת..."

כמה מודים אנו לה' עם מציאת הזיווג, עם הנישואין ושבע הברכות, וכמה מתעמעמת ההודאה עם חלוף השנים – למרות שחובת הכרת הטוב רק מתעצמת, שהרי "מושיב יחידים ביתה" הוא מהניסים התדירים והמופלאים! יעידו על כך אחוזי הגירושין המטורפים... כמה מודים אנו לה' עם הולדת ילד, וכמה מתפוגגת ההודאה עם הזמן, למרות שהחובה להכיר תודה רק מתעצמת – לכמה סיעתא דשמיא זקוקים כדי לגדלו, במיוחד בתקופתנו.

וכך עם הבריאות, וכך עם הפרנסה, וכך עם כל דבר ודבר!

אבל אנו פוסקים כבית הלל, מוסיפים נר בכל יום, כדי להוסיף ולהודות עוד ועוד על הנס המתמיד, המתחדש! וזה מחייב אותנו להתבונן ולהודות בהתחדשות גם על הניסים האחרים: על המשפחה, על הצאצאים, על הבריאות ועל הפרנסה! (מעין השבוע)

וימאן ועזוב בגדו אצלה וינס (לט, יב)

ביאר כ"ק אדמו"ר מספינקא (הנולד ב"ב) שליט"א, מאיפה לוקחים כזאת עוצמה? מאין הכוחות? בסך הכל בחור בן שבע עשרה, צעיר וחסון, מסלסל בשערו וממשמש בעיניו, נמצא במצב שאין לו כביכול מה להפסיד, יתום מאמא, מרוחק ורחוי ע"י משפחתו שמכרו אותו תמורת כמה שקי תבלינים זולים המדיפים ריח ערבי-מצרי בלי להניד עפעף, וכעת שווה הוא במצרים ערוות הארץ, מבן זקונים ענוג, הפך הוא בבת אחת למנקה ועוזרת בית אצל איזה שייח ערבי מגושם... והנה סוף סוף יש מישהו שמחכה לו, מישהו שרוצה אותו... מהיכן שאב יוסף הצדיק את הכוח העצום לזעוק "וימאן" גם במצב כזה ירוד, ועוד במצרים ערוות הארץ? רעיון נשגב לחינוך הבנים הבליתו מאורי הדורות מתוך סיפור זה: בפרשה אנו מוצאים עוד פעם את המילה "וימאן", "ויקומו כל בניו ובנותיו לנחמו, וימאן להתנחם"... מה היה שם?... אחד עשרה בניו הנותרים של יעקב אבינו, ושתיים עשרה בנותיו, באו ואמרו לו: אבא מה אתה בוכה? תראה איזה שבט יפה הקמת, כולם ראשי ישיבות, ראשי כוללים, מגידי שיעורים, בעלי מוסר, גבירים אנדיים, תומכי תורה, דרשנים מופלגים, ואפילו כמה קנאים יש ביניהם. והבנות, או הן, כולן מנהלות סמינרים ידועים, מרצות מבוקשות, נשות חסד ידועות. אז מה קרה? מתוך עשרים וארבעה ילדים חסר אחד? לא נורא, בכל משפחה יש נפיל אחד, בכל עדר יש כבשה אחת שחורה. המשיכו ואמרו לו: תן תודה, הרי לסביך אברהם אבינו היה ס"ה בן אחד שהלך בדרך התורה... לאביך יצחק 50% מיוצאי חלציו קוראים להם בכלל מחמוד עבדול ונסראללה... אז מה לך לבכות? על אחד מצאצאייך שגר במצרים ערוות הארץ "ולא מניח תפילין דרבינו תם"... אבל יעקב אבינו, לא הסכים להתנחם, וימאן... הוא ידע את נפש בנו יקירו שמאחורי הסלסול בשערו ומאחורי החלומות התכופים, מאחורי הכל עומדת נפשו העמוקה של יוסף הצדיק... האבא המשיך להאמין בבן שלו גם במצב שלכאורה היה נראה אבוד, גם במצב שהיה לו את כל הסיבות להתייאש ולהפסיק להאמין שיום יבוא ויוסף יביא לו נחת... גם במצב כזה הוא דבק באמונה שהאמין בבנו. אמונה זו שיעקב אבינו האמין בכוחו של יוסף, ה"וימאן להתנחם" של יעקב אבינו, זה נתן את הכוח ל"וימאן וינס" של יוסף הצדיק. זו הכוונה "דמות דיוקנו של אביו נראה לו", האמונה שהאבא האמין בבנו, החום והאהבה שמילאו את נפשו של האבא, על אף ולמרות מצבו, הם אלו שנתנו כוח לבן במצב הירוד בו הוא היה נמצא... כל מילה נוספת מיותרת...

בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך מעליך ותלה אותך על עץ ואכל העוף את בשרך מעליך (מ,ג)

יש להבין כיצד הבין יוסף מחלומו של שר האופים שישא פרעה את ראשו ויתלהו על העץ, ויאכל העוף את בשרו? אלא הענין יבואר על פי מעשה. בתערוכה של ציירים הוצגה תמונתו של צייר מפורסם, המתארת אדם מחזיק בידו סל עם פירות. והתמונה היתה כל כך חיה וממשיית עד שהיו העופות העוברים במקום סבורים שאלה הם פירות ממשיים והיו מנקרים את התמונה כדי לאכול מהפירות המצוירים. כולם התפעלו מכך, ונקבע פרס גדול לכל מי שימצא בה

על ידי לשון הרע – מפסיד האדם את זכויותיו!

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר בָּא יוֹסֵף אֶל אָחָיו וַיִּפְשְׁטוּ אֶת יוֹסֵף אֶת כְּתָנֹתוֹ אֶת כְּתָנֹת הַפְּסִים אֲשֶׁר עָלָיו (ל"ז, כ"ג) ופרש"י בשם המדרש: "את כתנתו - זה חלוק. את כתונת הפסים - הוא שהוסיף לו אביו יותר על אחיו".

הנה מבואר בדברי רש"י, כי האחים הקדושים לא הסתפקו בהשלכתו של יוסף אל הבור – אלא הפשיטו ממנו את בגדיו, ולא רק את כתונת הפסים המיוחדת שעשה לו אביו – אלא אף את כתנתו אשר לעורו, עד שנוותר ערום לחלוטין. וראה ב'שפתי חכמים' שמבאר, כי כאשר הפשיטו האחים את יוסף מכותונותיו הם אחזו בכתונת התחתונה והפשיטו את שתי הכתונות יחדיו, להורות, כי הם אינם משליכים את יוסף אל הבור בשל קנאתם בו בעקבות כתונת הפסים שעשה לו אביו – אלא בשל דיבתם הרעה שהוציא בפני אביהם.

אלא שעדיין, לכאורה, עלינו להבין: מדוע בכלל הפשיטו האחים את יוסף מכל בגדיו והותירוהו ערום? ומדוע בחרו לרמוז לו כי הם משליכים אותו אל הבור בשל כך שהוציא את דיבתם רעה, דוקא בדרך זו?

את התשובה נבין על פי המעשה הבא:

מעשה היה ביהודי פלוני אלמוני, אשר חלה במחלה קשה – והגיע עד לשערי מוות. למעשה, מצבו כבר היה מצב של 'מוות קליני', אשר מבחינת הרפואה – החזרה ממנו לחיים כמוה כתחיית המתים של ממש...

הרופאים אמרו נואש זה מכבר; ובכל זאת, ישראל מאמינים בני מאמינים הם: עצרת תפילה התארגנה בשכונת מגוריו של האיש, מכריז וידידיו זעקו ועוררו רחמי שמים, ואף רב בית הכנסת נשא דברים והזכיר את זכויותיו של האיש אשר מעולם לא ביטל תפילה בציבור, הקפיד על קביעת עיתים לתורה בכל מחיר, ובנוסף – לא ניתן היה לשמוע מפיו אף פעם דבר לשון הרע על אדם מישראל. "מי יתן וזכויותיו אלו של החולה תעמודנה לו לקום ממיטת חוליו ולשוב לאיתנו!" סיים הרב את דבריו.

והנה, הפלא ופלא: בניגוד לתחזיותיהם הקודרות של הרופאים – החל ניכר לפתע שיפור במצבו של החולה. הוא חזר לחיים, התעורר ושב להכרתו, ואף עמד על רגליו... כאשר הגיע רב בית הכנסת לבקרו בבית החולים – סיפר לו אותו יהודי את הדברים המרטיטים הבאים, וכך אמר:

"דע לך רבי, כי בשעה בה מצבי היה נואש – כבר עמדתי בפני בית דין של מעלה, אשר שקלו את זכויותי וחובותי, והגיעו למסקנה כי אין בידי די זכויות בכדי להנצל ממוות לחיים. אולם אז, לפתע, נשמע קולו של הרב אשר הפך בזכותי:

"כאשר הזכיר הרב כי מעולם לא ביטלתי תפילה בציבור – ניכרה התרגשות על פניהם של הדיינים, אולם הדבר לא הוביל לשינוי גזר הדין; כאשר הרב ציין כי קבעתי עיתים לתורה במסירות נפש – הדיינים התרשמו אך לא שינו מהחלטתם; אולם כאשר העיד כי מעולם לא דיברתי בגנותו של אדם מישראל – קרעו הדיינים את גזר דין המוות שריחף מעלי, והחליטו להשיבני לחיים!"

כך סיפר האיש, אולם עדיין, היתה לו שאלה: "רבי... אינני מבין: מדוע הקפדתי על תפילה בציבור ועל קביעת עיתים לתורה – לא הספיקה בכדי להצילני? האם אין אלו זכויות משמעותיות מספיק?" תהה האיש, והרב נענה והסביר:

"בעל ה'חובות הלבבות' מלמד, כי אדם אשר מדבר לשון הרע על זולתו – עלול להפסיד את כל זכויותיו: גם אם קיים מצוות רבות בימי חלדו, כל המצוות הללו עוברות ונזקפות לזכותו של אותו אדם שבגנותו הוא דיבר!

"מעתה, כל עוד לא היה ברור שמעולם לא דיברת בגנותו של אדם – לא היה ברור משקלן של זכויותיך, ובהן הקפדתך על תפילה בציבור ועל קביעת עיתים לתורה, שהרי בהחלט יתכן שהזכויות הללו אמנם נזקפו לזכותך בשעתו – אולם עברו בהמשך ונזקפו לחשבונם של אנשים שבגנותם דיברת... אולם כאשר העדתי כי לא דיברת לשון הרע מעולם – אז כבר היה ברור כי זכויותיך נזקפות לזכותך, ואכן די היה בהן כדי להצילך מרדת שחת ולהשיבך לחיים!"

והרי הדברים מבהילים ממש: אדם יכול במשך שבועים או שמונים שנה לקיים מצוות בדקדוק רב, להקפיד על קלה כחמורה, ובסופו של דבר – לגלות כי מזכויותיו הרבות לא נותר מאומה, שכן הן עברו כולן לזכותם של אנשים עליהם דיבר לשון הרע בחייו!

ובכן, על פי דרך זו מבאר בעל ה'סוכת דוד', כי זה מה שביקשו האחים לרמוז ליוסף כאשר הפשיטוהו מכותנתו והותירוהו ערום: הם ביקשו להבהיר לו, כי אמנם יתכן שהיו לו זכויות רבות בחייו, אולם מאחר והוא הביא את דיבתם רעה אל אביהם ודבר עליהם לשון הרע – הרי שבכך הוא איבד את זכויותיו ונותר ערום מהן, בדיוק כפי שכעת הינו ערום מבגדינו! ("ללמדך" מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

האם להדליק נר חנוכה בזמן עם נר שעה, או להמתין להדליק בשמן זית?

שאלה: מעשה באדם ששלח את ילדו לקנות עבורו שמן זית, והנה מגיע זמן הדלקת הנרות, והילד מתקשר שיש כאן תור ארוך, וזה יקח לו עוד עשרים דקות. כעת הוא מסתפק האם להדליק עכשיו עם נרות שעה, או שמא ימתין עשרים דקות כדי לקיים מצוה מן המובחר, להדליק בשמן זית? **תשובה:** בשו"ת שבות יעקב (ח"א סי' לד) נשאל כשיש לו ד' מינים כשרים, ואם ימתין שעה או שעתיים יהיה לו אתרוג מהודר ויותר נאה, האם ימתין או נימא דזריזין מקדימין למצוה עדיף. והשיב, שיש לחלק בין שני דינין, א. זריזין מקדימין למצוות, ב. שיהיו מצוה. והחילוק ביניהם כאשר עושה את המצוה באותו יום מוקדם יותר, זה נחשב לזריז. אבל להמתין עם המצוה עד למחרת, זה נחשב שיהיו מצוה. וכתב, שאם יוכל באותו היום לעשות מצוה מן המובחר, מותר לשהות אפילו זמן מרובה כל שודאי יבא לידו מצוה מן המובחר באותו היום, דזה ג"כ זריז ועומד הוא לעשות מצוה מן המובחר ומחשבתו הטובה מצטרפת למעשה, וראיה לזה מהא דאיתא ביומא (דף ו:): היכא דאיכא כהנים טמאים וטהורים בהאי ביתא כו"ע לא פליגי דטהורים עבדי טמאים לא עבדי, כי פליגי לאהדורי לאתווי טהורין מביתא אחרנין, רב נחמן אמר היתר היא בצבור ולא מהדרינן, ורב ששת אמר דחוויה בצבור מהדרינן, הרי להדיא היכא דחוויה היא בצבור מהדרינן אחר כהן אחר, אך דאיכא שהוי מצוה בזה קודם שימצא להדר אחר כהן אחר אפילו הכי לעשות מצוה מן המובחר עדיף, וגדולה מזו מצינו בסנהדרין דף י"ב: דאי אמרינן טומאה דחוויה היא בציבור, מעברינן את החודש ומאחרינן הקרבן כדי לעשות מן המובחר, אלא דלכתחילה אין מעברינן השנה כדי לדחות כל קביעות המועדים מהאי טעמא, יעו"ש. ויעוין בשו"ע (סי' תכו ס"ב) שכתב להמתין עם קידוש הלבנה עד מוצאי שבת, כדי לקדשה כשהוא מבושם ובגדיו נאים. וכתב המשנ"ב (סק"כ) שכמה מאחרונים והגר"א מכללם כתבו שאין כדי להשהות המצווה בכל גווני, אף שאז יהיה מהודר יותר. ולפי זה יתכן שלענין נר חנוכה, לכו"ע אפשר להשהות, כיון שיקיים באותו היום מצוה מן המובחר, אין זה חשיב שיהיו מצוה. אלא שיתכן שבנר חנוכה גם השבות יעקב יודה שאין להשהות המצוה, כי בנר חנוכה הזמן הוא חלק מהמצוה, וכמבואר בשו"ע (סי' תרעב ס"א) שזמן הדלקת נר חנוכה עם סוף שקיעתה, [צאת הכוכבים, משנ"ב] לא מאחרים ולא מקדימים. ואינו מדליק בשמנה, לכך ידליק מיד בנרות שעה. אולם בשו"ת פרי השדה (ח"ג סי' קט) כתב שימתין מעט לקיים מצוה מן המובחר, והוא חידוש (סנהדרין יב:). (הגר"י זיכר שטיין, חשוךי חמד)

חידה שבועית

מה הקשר בין האספר 13 לאירוצי חנוכה?

תשובה לחידה פר"ש: יובבן זרח (לו, לב). תשובה לחידה: קרח - קרחת. שם הזוכה: משפחת המור

מזל טוב

מרכז הענין: משפחות שטמפפר – טנברום להולדת הבן הנכד משפחות גולד-קורמן להולדת הבת הנכרה משפחת פיליפס להולדת הבת משפחת אליאב לנשואי הבת

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com

פתח תקוה. קצב של עיר, לב של מושבה

היחידה לחינוך חרדי ותרבות מורשת ישראל רמי גרינברג, ראש העיר